

Kina: Mænd gider ikke netværke med dem, og de får de dårligste job. Læs første-håndsberetning om kvindeliv i verdens nye stormagt. **Bryster:** 17-årige Maria Høeg fik sat Danmark på den anden ende, da hun lavede feministisk brystaktion i en svømmehal. Hvad laver hun ellers?

KVINDEN & SAMFUNDET

TEMA

Omsorgens nye hænder

Flere og flere udenlandske kvinder rejser til Danmark for at hjælpe os med vores børn, hjem, syge og gamle. Omsorg er i 2008 blevet en vare, der kan handles over grænser og sikre dansk velfærd. Hvad betyder det for ligestillingen?

Kære læser

Når vi i år fejrer kvindernes internationale kampdag d. 8. marts, har vi noget særligt at fejre: I år er det 100 år siden, danske kvinder fik lov til at stemme ved, og stille op til, lokale valg i hele landet.

Begivenheden kom ikke dumpende ned fra himlen. Dansk Kvindesamfund og en håndfuld andre organisationer gjorde i mange år forinden et utrætteligt og solidt stykke arbejde for at give datidens kvinder mulighed for at få indflydelse på det samfund, de levede i. Stemmeretssejren blev startskuddet til en proces, der syv år senere, i 1915, førte til, at kvinderne også fik stemme- og valgret til Folketinget og Landstinget.

Ikke alle var glade for kvindernes nye landevindinger. Nogle mænd mente, at kvinders natur ikke var forenelig med politik. Kvinder var for følelseladede, lød det. Andre frygtede, at verden ville gå af lave den dag, kvinderne pludselig skulle til at bruge tid på politiske møder frem for at sørge for varm mad, rent tøj og pasning af børn, gamle og syge.

Verden gik ikke af lave. Med kvindernes indtog først på den politiske scene og senere på både arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet voksede velfærdsstaten frem, og den overtog nogle af kvindernes tidligere forpligtelser.

I dag, i år 2008, er det få danske kvinder, der har deres egen privatsfære som fuldtidsbeskæftigelse. Faktisk er det professionelle liv uden for hjemmet nu blevet så vigtigt for mange kvinder, at de har svært ved at balancere det private og det professionelle liv. Samtidig har den danske velfærdsstat fået sværere ved at løfte den opgave, den i sin tid overtog fra kvinderne. Et stort antal ældre og et lille antal unge i samfundet betyder, at vi er begyndt at mangle hænder til opgaven.

Kvinden&Samfundet ser i dette nummer nærmere på en ny global trend: De såkaldte globale omsorgskæder. Verden er blevet mindre, vi kan kommunikere og bevæge os over grænser som aldrig før, og det betyder bl.a., at vi kan købe hjælpende hænder fra steder, der ligger langt væk, og hvor arbejdsløshed, fattigdom og ringe vilkår for især kvinder gør et job i Danmark meget fristende. I sundhedssektoren er de første udenlandske medarbejdere allerede i gang. Og i de danske hjem får flere og flere unge familier en hjælpende hånd fra en udlænding.

Hvad betyder de nye hænder for os? Hvordan påvirkes familien i hjemlandet, når Mor tager til Danmark for at passe andres børn eller syge? Hvilke udfordringer er de nye hænder oppe imod, når de er her i landet? Og hvad betyder magtforhold mellem en ansat og hendes chef, når man er 'en del af familien'?

Alt det kan du læse om her i bladet. Du kan også få en førstehåndsberetning om kvinders liv og karrieremuligheder i et land, der på kun to årtier er blevet en politisk og økonomisk storspiller i verden: Kina. Eller blive forundret over hvordan nutidige børnebøger om skilsmissebørn lyder som en ond socialrealistisk drøm fra 1970erne, hvor det at være barn af en enlig mor var den stensikre vej til et liv i forfald.

God læselyst!

Ulrikke Moustgaard, redaktør

Kvinden&Samfundet
Februar 2008 – 124. årgang
www.kvindenogsamfundet.dk

UDGIVER

Dansk Kvindesamfund
Niels Hemmingsensgade 10,
3. sal, 1153 København K.
Telefon og fax: 33 15 78 37
E-mail:
danskkvindesamfund@mail.dk
www.kvindesamfund.dk

STØTTE

Udgivet med støtte fra
Hulda Pedersens Legat, FOA
– Fag og Arbejde,
Dansk Sygeplejeråd,
OAK Foundation og
Undervisningsministeriets
Tips- og Lottomidler

REDAKTØR

Ulrikke Moustgaard
Kontakt: magasin@
kvindesamfund.dk

FOTO

Ty Stange
www.ty-stange.dk

DESIGN OG LAYOUT

Komma
www.kommaweb.dk

REPRO OG TRYK

Reklameholdet, Jylland -
Filipsen
Dalbyvej 93, 6000 Kolding,
www.reklameholdet.dk

Trykkes i 1400 eksemplarer

ISSN: 0106-5084

Bladets leder udtrykker Dansk
Kvindesamfunds holdninger.
Øvrige artikler i bladet
er ikke nødvendigvis i
overensstemmelse
med foreningens synspunkter.

*Dansk Kvindesamfund arbejder for
fuld ligestilling af og ligeværd for
kvinder og mænd, så de på lige vilkår
kan gøre deres indsats i hjem, erhverv
og det offentlige liv.*

LEDER

Titel 4

TEMA

Omsorgens nye hænder 5

Dansk omsorg på udenlandske hænder
Udenlandske hænder i den danske ældrepleje – godt eller dårligt?
»Vi kan ikke importere os ud af et ligestillingsproblem«
Filipinske sygeplejersker til Danmark
Karrierekvindens hjælpende hånd
Dulces dilemma

Hvis du ikke er blevet voldtaget eller kidnappet – hvad brokker du dig så over?
Man stjæler da mødre

100 års jubilæum for kvinders kommunale valgret 24

VERDEN RUNDT

Kina 26

Hårdt kvindeliv på verdens fabrik

Bøger 28

Anmeldelse af bøger af: Dorte Marie Søndergaard (red.), Susanne Hoeck,
Kristina Aamand & Asif Uddin, Jakob Nielsen, Noa Redington,
Mette Højbjerg & Sandy French, Carl Bernstein og Benazir Bhutto.

Stakkels, stakkels Lasse 30

Hvornår finder børnelitteraturen ud af, at det er almindeligt at blive skilt?

PORTRÆT

Hvis man vil gøre en forskel, må man råbe op 32

Gymnasieelev Maria Høeg

LEDER

Åbn øjnene

VELFÆRD VAR DET STORE EMNE ved det seneste valg til Folketinget i efteråret 2007. Her havde politikerne alle deres bud på, hvad vi skal gøre i Danmark for at sikre, at vores velfærd fremover vil fortsætte på samme niveau som i dag. Nogle talte om bedre forhold for fx hjemmehjælpere og sygeplejersker. Andre talte om nødvendigheden af at tiltrække flere udenlandske medarbejdere til Danmark for at løse flaskehalsproblemet i især sundhedssektoren.

INGEN TOG DOG FAT om problemets rod: At truslen mod den danske velfærd i høj grad også er et ligestillingsproblem.

DET DANSKE ARBEJDSMARKED er et af verdens mest kønsopdelte, hvor mænd groft sagt arbejder i den private sektor og kvinder i den offentlige sektor. Det er den kvindelige del af arbejdsmarkedet, den er gal med, når vi diskuterer, hvordan vi kan sikre fremtidens velfærd. Her er det overskyggende problem, at den kvindelige arbejdskraft har et stort historisk efterslæb, hvad angår både løn og anerkendelse. Selvom ansatte i sundhedssektoren for længst har fået uddannelse, er lønnen ikke fulgt med. Det at tage vare på samfundets svage bliver ikke anset som noget særligt værdifuldt, hvis man skal måle værdien på kroner og øre. Omsorgsarbejde lider af stadig at have et vist 'kald' over sig – det er noget sygeplejersker, sosu-medarbejdere og pædagoger gør i kraft af et næstekærligt hjerte, så pyt med lønnen.

MANGLEN PÅ ANSTÆNDIG LØN og anerkendelse vil ikke blive løst af, at vi nu henter arbejdskraft i udlandet. Det vil blot fastholde uligelønnen.

DEN GODE NYHED er, at rekruttering af udenlandsk arbejdskraft til den offentlige sektor vil betyde, at vi undgår tilstande fx i ældreplejen, som man lige nu ser i lande som Tyskland og Sverige. Her betyder en privati-

seringsproces i den offentlige omsorg bl.a., at flere ældre selv må sørge for at få den hjælp, de behøver. Typisk fra kvinder i den ældres familie, medmindre den ældre har midler til at ansætte en privat plejer.

MEN DEN DÅRLIGE NYHED er, at mens vi løser vore egne problemer med velfærd, kan vi samtidig skabe store problemer for andre.

HOVEDPARTEN AF DE, DER VIL REJSE til Danmark for at tage vare på vores velfærd, vil være kvinder. Kvinder er de primære udbydere af betalt omsorg på tværs af landegrænser, og de bærer typisk hovedansvaret for, at familien derhjemme overlever. Bag hver af disse kvinder er mennesker, der må undvære en mor, en datter eller en kone, når hun rejser væk – ofte for flere år. Og der er samfund, der bliver drænet for ressourcer.

SELVOM PROBLEMET ER VELBESKREVET i forskningen, nævnte ingen af politikerne i valgkampen disse konsekvenser med et ord. Globaliseringen er et faktum, som også Danmark er en del af. Men vi kan ikke være det på vore egne præmisser og uden omtanke for, hvordan vi påvirker sammenhængskraften i andre lande. Det vidner fattigdom, konflikter og presset fra mennesker, der vil gøre næsten hvad som helst for at forbedre deres livsvilkår, allerede om.

HELLER INGEN POLITIKERE talte om manglen på hænder som symptom på en ligestillingsproblematik – selvom også dette er veldokumenteret. Derfor opfordrer Dansk Kvindesamfund nu politikerne til at åbne deres øjne og tænke langsigtet. Ellers vil problemerne fortsætte, blot i en anden og større skala. Tryk avler som bekendt modtryk.

*Karen Hallberg
Landsforkvinde i Dansk Kvindesamfund*

Alle snakker om mangel på hjemmehjælpere og plejepersonale i den danske sundhedssektor. Men allerede nu rekrutterer danske kommuner villige varme hænder fra Østeuropa, Tyskland og Sverige til at tage over, hvor danske hænder mangler – næste kuld hænder vil måske komme fra den tredje verden.

Dansk omsorg på udenlandske hænder

AF MARIANNE ASMUSSEN
OG ULRIKKE MOUSTGAARD

Når ældre borgere, der bor på sundhedscenter i Gribskov Kommune, til sommer skal have hjælp til at tage tøj på, gå på toilettet eller i bad, vil det måske være en polsk kvinde, der vil give dem en hjælpende hånd.

Gribskov Kommune har nemlig taget konsekvensen af, at det er svært at finde ferieafløserne til plejehjemssektoren og hjemmeplejen i kommunen og har derfor planer om at finde personale i Polen.

– Der er tale om polske medarbejdere med uddannelse inden for sundhedspleje, siger Esben Outzen Jensen, chef på Jobcenter Gribskov.

Gruppen af de nye polske medarbejdere vil blive fastansat i Pleje-Gribskov, som er en kommunal leverandørvirksomhed, muligvis som en del af et internt vikarkorps.

Projektet, som stadig er i støbeskeen, vil få stor betydning for situationen på kommunens sundhedscenter i fremtiden.

Politikere åbner døren. Gribskov Kommune står langt fra alene med

problemerne med at skaffe nok medarbejdere til ældreplejen. I hele Danmark skrider plejehjem, hospitaler og hjemmeplejen på nye hænder – især social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter er en mangelvare. På blot ét år er antallet af ubesatte sossstillinger i de danske kommuner steget med 20 procent.

Udviklingen vil fortsætte: En del af det personale, der lige nu arbejder i plejesektoren, er nemlig ved at have nået pensionsalderen. Inden for de kommende ti år vil hver tredje ansat i ældreplejen gå af. De skal erstattes af nye medarbejdere. I tal er det 27.000 medarbejdere, der skal skaffes inden år 2015, siger FOA - Fag og Arbejde. Dertil skal lægges ekstra 10.000 folk, hvis niveauet i ældreplejen fremover ligge samme sted som i dag.

Samtidig bliver opgaven i ældreplejen ikke mindre, fordi antallet af ældre danskere, som har eller vil få brug for hjælp og pleje, vokser støt.

Problemet er bare, at vi har alt for få unge til at løfte den voksende

Dansk omsorg på udenlandske hænder

opgave. Problemet er også, at jobbet som sosu-medarbejder ikke er specielt attraktivt, fordi lønnen er ringe, og anerkendelsen af arbejdets værdi mangler, mener FOA - Fag og Arbejde.

Derfor var målrettet rekruttering af udenlandske ansatte til den danske offentlige sektor et af punkterne, da den danske regering i oktober 2007 kunne fremlægge en handlingsplan for international rekruttering. I planen lover regeringen bl.a. at sætte initiativer i værk, som vil markedsføre Danmark som arbejdsplads bedre i udlandet.

Et forslag er at søsætte en kampagne, der skal tiltrække sundhedspersonale fra udlandet.

Et andet er oprettelsen af tre specialcentre rundt om i landet, hvor arbejdsgivere kan få hjælp af specialister til at rekruttere kvalificeret arbejdskraft.

Nye sosuer er begyndt. De danske sosu-medarbejdere har i flere måneder krævet at få et lønloft, der kan mærkes, ligesom deres fagforbund, FOA, truer med strejke, hvis deres kravet ikke bliver mødt i forårets overenskomstforhandlinger.

Dén trussel klinger måske ikke så fælt nu, hvor man fra politisk hold har lagt op til at løse problemet med de manglende varme hænder gennem øget import af udenlandsk arbejdskraft.

Den klinger formodentlig heller ikke så fælt i Gribskov, hvor nye polske medarbejdere kan blive en del af arbejdskraften.

Eller i nogle af de andre kommuner, hvor man for længst har kastet snøren ud efter udenlandske medarbejdere til plejesektoren.

- Vi er begyndt at rekruttere udenlandsk arbejdskraft til sundhedssektoren i Danmark. Vi har lige formidlet, at Vejle Kommune har fået fyldt hullerne op på sosu-området, som Poul Frank, koordinator for EURES på Åbenrå Jobcenter, siger.

EURES er et samarbejde mellem arbejdsformidlinger, fagforeninger, arbejdsgiverorganisationer og lokale/regionale myndigheder i EØS-landene samt Schweiz.

Gennem EURES kan jobsøgere og arbejdsgivere finde hinanden på tværs af EU's grænser. EURES danske afdeling holder fx jobmesser i Polen, hvor de fører samtaler med potentielle polske medarbejdere.

I Vejle Kommune er 16 tyske sosu-medarbejdere således for kort tid siden trukket i arbejdstøjet. Et hold begyndte den 1. november 2007 på sprogkursus og introduktionskursus, et andet hold fulgte trop den 1. december 2007.

I Helsingør har man ansat svenske sosu-medarbejdere.

I Fredericia er 15 ufaglærte og 15 faglærte tyskere netop ved at blive rekrutteret til plejesektoren. De starter med sprogundervisning 7. april i henholdsvis Tyskland og på Social- og Sundhedsskolen i Fredericia. På lang sigt kan man sagtens forestille sig, at der skal hentes folk i Østeuropa.

- Vi prøver at rekruttere fra udlandet, fordi vi mangler arbejdskraft. Det gør vi nu og i årene fremover. Mange forsvinder fra vores område,

og ungdomsårgangene er blevet mindre. Derfor må vi være åbne over for andre muligheder, siger Elsebeth Nielsen, vicedriftschef i Ældreplejen i Fredericia Kommune

Privat rekruttering. Også i andre dele af landet er man så småt gået i gang med at lægge planer for, hvordan man kan rekruttere sosu-medarbejdere fra fx Østeuropa. Og kan de danske kommuner ikke selv løse problemet med at skaffe hænder, kan de hente hjælp hos private rekrutteringsfirmaer.

I Thy barsler det private rekrutteringsfirma Carata Danmark Aps lige nu med et projekt, der skal skaffe kvindelig arbejdskraft fra Polen, Ungarn, Rumænien, Bulgarien og Tjekkiet til den danske plejesektor i 2008.

Firmaet har en aftale med en lokal sosu-skole, hvor kvinderne, der i forvejen har en relevant faglig viden, først vil gennemgå et et-årigt kursus i sprog og kultur.

- Efter endt skoleforløb leverer vi så direkte til kommunerne, siger Svend Aage Hedensted fra Carata Danmark Aps, som satser på at kunne skaffe omkring 200 østeuropæiske sosu-medarbejdere om året til den danske plejesektor.

Svend Aage Hedensted fik ideen til projektet sidste år.

- På flere møder med folk fra kommunen havde jeg hørt nogle sige, at om 5 år kan vi ikke forvente, at plejepersonalet kan tale dansk. 'Det skal være lyv!' tænkte jeg. 'Vi lærer fremmed arbejdskraft at tale dansk inden da,' fortæller han.

Han regner med, at de første østeuropæiske kvinder kan tage plads på skolebænken i det tidlige efterår 2008, når den nye overenskomst på området er kommet helt på plads.

Hjælp fra den tredje verden. I fremtiden vil danskere i plejesektoren ikke blot komme til at stifte bekendtskab med østeuropæere, tyskere eller svenskere.

Flere forudser nemlig, at vi fremover også vil skulle skaffe arbejdskraft fra lande, der ligger meget længere væk.

- Det at hente arbejdskraft fra nærområderne er en kortsigtet løsning. En mere langsigtet løsning

kan være at importere arbejdskraft fra tredjeverdenslande, siger skoleleder Leo Hansen fra Århus Social- og sundhedsskole.

I Kommunernes Landsforening er man enig.

- Nu lyder 'import' jo meget voldsomt, men vi er positive over for at benytte os af muligheden for at rekruttere udenlandsk arbejdskraft bredt set, men det er klart, at det

umiddelbart er mest oplagt inden for EU. Generelt stiller det kommunerne over for visse udfordringer, som skal håndteres fx med hensyn til sproget og arbejdsgiverforpligtigelser, siger Trine Groth Rasmussen, konsulent i Kommunernes Landsforening.

Forestillingen om at have sosu-medarbejdere fra et tredjeverdensland ansat på plejehjem og i hjemmehjælpen i Fredericia lyder også tiltalende.

- Det er ikke helt vildt at forestille sig, at vi kommer til at hente arbejdskraft fra tredjeverdenslande. Men der er mange etiske overvejelser i den forbindelse. Det positive perspektiv i det ville være, at vi er med til at give dem et ordentligt liv. Vi kan tilbyde dem at uddanne sig, hvilket de måske ikke ville have mulighed for i deres hjemlande, siger Elsebeth Nielsen fra Fredericia Kommune.

Indvandrer-mænd søger ind i kvindefag

Mænd er en sjældenhed i sygeplejerskeuniform, i børnehaven og på plejehjemmet. Men det er kun de danske mænd, der er bange for de traditionelle kvindefag. Hver tredje uddannelsessøgende mand med indvandrer-baggrund søger nemlig ind på kvindedominerede uddannelser, mens det kun er hver femte dansker i uddannelse, der søger deciderede kvindefag.

Det viser tal, som analysefirmaet LG Insight har udregnet for metroXpress.

»I indvandrer-kredse er der en anden opfattelse af kvindefag. En sygeplejerske eller frisør er for eksempel ikke en kvinde i mellemøstlige samfund. Samtidig er der en helt anden respekt omkring mennesker, der tager sig af syge i mellemøstlige samfund,« siger konsulent Conni Gripping fra LG Insight.

I social- og sundhedshjælpernes fagforening Fag og Arbejde (FOA) mener sektorformand for sosu-grupperne, Karen Stæhr, at udviklingen er positiv.

»Det ville være godt, hvis danske mænd også kunne se, at de ikke behøver at være bange for kvindefagene,« siger Karen Stæhr.

Kilde: Ritzau/DR

Udenlandske hænder i d

Skal Danmark satse på at løse manglen på hænder i plejesektoren ved at rekruttere omsorgspersonale fra udlandet? Og skal vi hente arbejdskraften fra den tredje verden? Læs her hvad en række aktører på ældreområdet og arbejdsmarkedet mener om sagen.

Ældresagen

- Vi har ikke noget imod fremmed arbejdskraft. Vi er ikke interesseret i at dræne andre landes resurser og gå på hugst, men vi er på den anden side heller ikke interesseret i at udelukke global arbejdskraft. Danmark er jo også en del af globaliseringen.

- Vi ved, at nogle ældre udsætter plejere af anden etnisk herkomst for racisme. De kræver, der bliver sendt en anden. Så der er ældre med visse forbehold, men skepsis over for fremmede findes jo overalt i vores samfund.

Marie L. Jensen,

ældrepolitisk konsulent på plejeområdet i Ældresagen.

Vismanden

- Vi er i en situation, hvor vi vil opleve 10 år med midlertidig nedgang i arbejdsstyrken. Det er sammenfaldende med, at den offentlige sektor bliver hårdt ramt, fordi mange pensioneres i den periode. For at komme igennem den periode bliver vi nok nødt til at hente arbejdskraft i udlandet.

- Men jeg er skeptisk over for, hvor meget kvalificeret udenlandsk arbejdskraft, vi kan hente.

- Sundhed jo noget ømfindtligt noget, hvor man godt nok siger, man hugger arbejdskraft i udviklingslande. Men man kan også sige, at det er en rimelig form for udviklingshjælp. Udvandrere tjener mange penge hjem til deres eget land. Så man kan se det som en fordel for den tredje verdens arbejdskraft. Vi ser jo, at resultatet ofte er noget, der gavner de lande, de kommer fra. Så ved uddannet arbejdskraft skal vi ikke ha dårlig samvittighed.

Professor og vismand Jan Rose Skaksen,
Handelshøjskolen i København.

Fagforbundet

- Vi kan ikke i længden klare opgaverne i plejesektoren med egen arbejdskraft. Jeg tror, vi bliver nødt til at

Den danske ældrepleje – godt eller dårligt?

rekruttere udenlandsk arbejdskraft. Men vi skal sikre, at arbejdstageren har motivation for at arbejde på omsorgsområdet. Der skal også være et skoleforløb, hvor de lærer sproget dansk.

– Det er et must, at det skal være uddannet arbejdskraft. Ældreplejen må ikke bero på forældede forestillinger om, hvad ældre har brug for. Det er nødvendigt med et klinisk blik på den ældre, for det er jo ikke raske mennesker, der bliver visiteret til hjælp. Der ligger sygdom og almen svækkelse som baggrund for at blive visiteret til hjælp.

Karen Stæhr,

formand for Social- og sundhedssektoren i FOA - Fag og Arbejde.

Fremtidsforskeren

– De næste 5-10 år vil blive en øjenåbner for os. Vi vil finde ud af, at vi i den grad behøver udenlandsk arbejdskraft, og vi vil finde ud af, at det bliver svært at tiltrække den arbejdskraft, vi har behov for, for vi er ikke det bedste land i verden. Hvilket rygte har Danmark ikke ude i verden, især efter Muhammedkrisen, og med alle de krav, vi stiller til indvandrere om, at de skal kunne vores mærkelige, svære sprog?

– Det er en god ide at lære tyrkisk allerede nu, så vi bliver i stand til at tale med vores omsorgspersoner, når vi bliver gamle. Vi skal ikke tro, det er attraktivt for udlændinge, at der stilles krav om, at de skal lære dansk, når de kommer hertil. Så tager en filippinsk kvinde hellere til London, hvor hun kan sproget.

Fremtidsforsker Jesper Bo Jensen,

Fremforsk - Center for fremtidsforskning.

Plejhjemmet

– Hvis vi skal bruge fremmed arbejdskraft, så er betingelsen, at de skal have en uddannelse på området, og de skal kunne tale dansk. Kommunikationen er meget vigtig. Med det niveau har vi et godt udgangspunkt. Så er etniciteten uden betydning.

– Faktisk oplever vi tit, at sosu-elever fra andre lande har en endnu bedre indfaldsvinkel til de ældre end etniske danske, fordi mange har en mere ærbødig holdning over for ældre, og det kan de ældre godt lide: At blive behandlet med respekt, selvom man er ældre og svagelig.

Centerchef Johanne Petersen,

Plejecentret Kærbo, København.

Arbejdsmarkedseksperter

– At hente arbejdskraft fra den tredje verden giver meget store problemer. Det vil være en mulighed, men det kræver rimelig korte uddannelser, når de er kommet hertil. Fra nærområder som Tyskland og Sverige kan der blive tale om en egentlig indvandring, så folk slår sig ned her, i det mindste en årrække, med familie og børn osv. Vi må altså gøre samfundet klar til en egentlig indvandring. Beskæftigelsesministeriets plan skal derfor suppleres med en egentlig indvandringspolitik. Udfordringen er meget større end blot det at hente arbejdskraft i udlandet.

Flemming Ibsen,

arbejdsmarkedsforsker, Aalborg Universitet.

/ MA OG UM

Lav løn og ringe status i traditionelle kvindefag vil ikke blive bedre af, at vi rekrutterer udenlandsk arbejdskraft.

»Vi kan ikke importere os ud af et **ligestillingsproblem**«

Det er et skidt job at passe gamle og syge. I hvert fald når man ser på lønnen.

Danske sosu-medarbejdere og sygeplejersker er så trætte af at få dårlig løn og ringe anerkendelse af deres arbejdes værdi, at flere overvejer enten helt at forlade deres job eller at bytte det ud med et job i et privat vikarbureau.

Forskning viser, at den ringe løn hænger sammen med, at kvinders arbejdskraft historisk set er blevet betragtet som en discountvare i forhold til mændenes arbejdskraft – både i industrien og i den offentlige sektor.

Den skævhed er hængt ved de traditionelle kvindefag. Og det vil den efter al sandsynlighed blive ved med, når vi fylder hullerne i plejesektoren op med udenlandsk arbejdskraft, siger flere eksperter.

– Hvis vi vil importere fremmed arbejdskraft til at tage skraldet, kræver det jo, at der er nogle, der er villige til at arbejde til en lavere løn, end danskerne vil. Begynder vi at importere kvinder, som er villige til at arbejde for en lav løn, vil det skabe større ulighed og give køns-

specifikke lønforskelle, siger Flemming Ibsen, arbejdsmarkedsforsker på Aalborg Universitet.

Status quo. I dag er 99 % af arbejdskraften i omsorgssektoren kvinder. Danmark har et af verdens mest kønsopdelte arbejdsmarkeder, hvor den offentlige sektor er befolket af kvinder, og den private sektor er befolket af mænd.

Og selvom man fra dansk side forsøger at rekruttere mandlige medarbejdere til danske sosu-job, er det indtil videre hovedsageligt kvinder, der er kommet til Danmark for at arbejde i sundhedssektoren.

– Import af kvinder til disse arbejdsområder vil understrege, at det er et lavstatusområde, siger Leo Hansen, leder på Århus Social- og sundhedsskole. Han fortsætter:

– Vi kan ikke importere os ud af ligestillingsproblemer. Vi har et kønsopdelt arbejdsmarked, som er meget svært at ændre på. Jeg kender godt de fagpolitiske synspunkter om, at området skal gives øget anerkendelse, status og løn, men jeg er i tvivl om, hvorvidt højere løn eller øget anerkendelse vil rykke ved, om det er et lavstatusområde eller ej.

MA OG UM

Kvinder taber lønkampen

En ny undersøgelse viser, at kvindefagene stadig halter væsentlig bagefter mandefagene lønmæssigt, selv om fagene har samme længde uddannelse bag sig. Undersøgelsen, der er foretaget af sociolog og ph.d.-studerende Kenn Warming, Roskilde Universitetscenter, viser, at en social- og sundhedsassistent kun tjener 82 kroner hver gang en svejser tjener 100 kroner. På samme måde må en social- og sundhedshjælper nøjes med 91 kroner, mens lastbilchaufføren får 100 kroner.

Kilde: FOA

Filippinske sygeplejersker til Danmark

Tusinder af filippinske sygeplejersker forlader i disse år deres hjemland for at arbejde på sygehuse fx i Europa. Også Danmark vil gerne have fat i den kvalificerede asiatiske arbejdskraft.

»Ønskes: Filippinske sygeplejersker til USA, Canada og New Zealand.«

»Italien åbner for filippinsk arbejdskraft.«

»Gode udsigter for sygeplejersker i Holland.«

Sådan lyder et par af de overskrifter, man kan finde på den filippinske jobportal *Work Abroad* i februar 2008.

Her kan udenlandske arbejdsgivere annoncere efter filippinske medarbejdere uanset køn, alder og fag. 'Medicinsk' personale er dog en af de populære jobkategorier. For lande, der ikke kan skaffe hospitalspersonale nok selv, har i stigende grad vendt blikket mod det asiatiske land, hvor kompetente unge kvinder og mænd i den filippinske sygepleje står klar til at skifte deres job ud med et nyt i Europa, Mellemøsten eller USA.

I Storbritannien har man længe hentet filippinsk arbejdskraft til landets offentlige hospitaler.

- Filippinerne arbejder hårdt og tager kun deres pauser, hvis man beder dem om det. På Filippinerne er det kvindens ansvar at skaffe penge til familien. Hver måned sender de penge hjem til deres mand og børnene, som de selvfølgelig savner frygteligt, fortæller en dansk kardiologisk sygeplejerske, der arbejdede et år på et offentligt engelsk hospital, i fagbladet *Sygeplejersken* i 2003.

Socialt ansvar. Filippinske sygeplejersker er altså blevet et sandt hit i vestlige lande, og selvom udenlandske sygeplejersker for blot få år siden ikke var et emne i Danmark, er filippinerne nu også velkomne på de danske sygehuse, siger Dansk Sygeplejeråd.

- Det er i orden, at Filippinerne sender sygeplejersker ud, hvis de selv har sundhedspersonale nok. De løser et arbejdskraftproblem i udlandet samtidig med, at de tjener penge hjem til deres eget land, siger Kirsten Kenneth Larsen, direktør i Dansk Sygeplejeråd.

I Danmark har vi svært ved at skaffe faguddannet personale nok til sygehusene, og derfor er udenlandske sygeplejersker allerede virkelighed.

Sygeplejerskerne kommer især fra de nordiske lande, Tyskland, England og Polen, viser tal fra Sundhedsstyrelsen. Læger fra Indien er også begyndt at arbejde på sygehusene.

Og i fremtiden vil mange danske sygeplejersker så altså også få nye kolleger fra Filippinerne og måske også Thailand, lød det i en artikel i fagbladet *Sygeplejersken* for nyligt.

»Din næste kollega er filippinsk,« som artiklen fra november 2007 sagde.

- Det er fint, at udenlandske sygeplejersker vil arbejde i Danmark, men etisk skal det være i orden, siger Kirsten Kenneth Larsen.

Dansk Sygeplejeråd vil fx ikke rekruttere arbejdskraft fra lande, der selv har mangel på sygeplejersker.

- Arbejdskraften skal bruges, hvor der er behov for den. Det er helt klart, at velfærdsnationerne skal kende deres sociale ansvar på globalt plan. Og det ansvar vil vi i Dansk Sygeplejeråd til enhver tid fastholde, siger Kirsten Kenneth Larsen.

Skrøbelige systemer. Netop etikken er også omdrejningspunktet for de, der kritiserer, at rige lande rekrutterer arbejdskraft fra fattige landes hospitalsvæsen.

Den tidligere formand for Etisk Råd, Ole Hartling, har kaldt tendensen for 'ny-kolonialisme', fordi de rige lande stjæler faglige ressourcer, som nogle af de fattigere lande selv har brug for.

Både lande i Sydøstasien og i Afrika har gennem se seneste år oplevet en massiv sygeplejerskeflugt fra landenes egne hospitaler. Og det har haft store konsekvenser.

- Manglen på sundhedspersonale udhuler sundhedssystemer, som i forvejen er skrøbelige, sagde Søren Brix Christensen, formand for Læger Uden Grænser, til *Kristeligt Dagblad* allerede for to år siden.

- Det betyder, at vi må bruge dårligere uddannede sundhedsarbejdere, som måske nok kan lære folk at tage tuberkulosemedicin på den rigtige måde, men som ikke har sygeplejerskens overblik over sygdommen.

/ MA OG UM

Husk landsmødet

Dansk Kvindesamfund holder landsmøde den 26. og 27. april. Se foreløbigt program og tilmelding på side 25 her i bladet.

Stadig flere unge familier får karriere og privatliv til at hænge sammen ved at købe sig fra rengøring, madlavning og børnepasning – fx af en udenlandsk kvinde. Hvilke overvejelser gør man sig i den forbindelse? Mød en direktør og mor, der har fået et optimalt familieliv.

Karrierekvindens hjælpende hånd

AF NYNNE BRUUN PEDERSEN

– Vi har valgt at købe os til mere tid med vores børn.

Ordene kommer fra 40-årige Tanja Lewis, der er mor til to børn på tre og fire år, gift med en direktør for et IT-firma – og selv succesfuld karrierekvinde.

Tanja er performance-coach for private og virksomheder og er direktør for sin egen coaching-virksomhed *Somduvil*.

Parret har været igennem en lang proces for at definere deres behov men mener nu at have fundet den opskrift, der sikrer dem det optimale familieliv: en hushjælp, der kommer hver dag og tager sig af rengøring, oprydning, madlavning og tøjvask. Effekten er

klar: Den tid, der før blev slugt af praktiske gøremål i hjemmet, er nu blevet frigivet til andre, og for Tanja og hendes mand, mere værdifulde ting.

– Det gør os i stand til virkelig at være tilgængelige for vores børn, når vi er hjemme,« siger Tanja. Men det har ikke været helt nemt at finde den rette til jobbet.

Nej til et tyende. Privat hushjælp handler langt fra kun om praktiske evner for Tanja, som ønsker, at hushjælpen kan føle stolthed over sit arbejde og den forskel, det gør for familien.

– Vi ønsker ikke at have et tyende. Det skal være en ligeværdighed, siger hun.

Familien har tidligere med stor succes haft en polsk

pige ansat i tre år. Som studerende havde hun sit eget liv, hvor jobbet passede til hendes behov.

Dette var vigtigt for Tanja, som i kraft af sit arbejde som coach lægger stor vægt på at have en ansat, der kan integrere jobbet som hushjælp i sit liv og kan se en mening med det.

Derfor vil hun fx ikke ansætte en person, hvis magtbalancen mellem de to føles skæv. En følelse, Tanja har oplevet at få fra især udenlandske ansøgere, der har virket undselige og trykkede.

Men hvordan er det at få en fremmed ind i sit hjem og give slip på husmoder-rollen?

For Tanja har kun madlavningen været svær at slippe, fordi hun elsker at lave mad. De andre huslige aktiviteter savner hun ikke.

Hvis man ser sin familie som en virksomhed og sig selv som lederen i den, så handler det om at træffe gode beslutninger, der får virksomheden/familien til at fungere og blomstre. Og vi har simpelthen valgt at uddelegere nogle af familiens opgaver til en medarbejder, så vi kan få bedre tid til fx samværet med vores børn.

– Det er ikke i gulvvasken, jeg lægger min identitet, som hun siger.

Tag lederskab. Privat hushjælp kan af nogle opfattes som en unødigt luksus, og Tanja mener, at det er typisk for middelklassen, når man gerne vil klare det hele selv og ikke vil give indtryk af at 'være for god' til selv at vaskes sit gulv.

Men Tanja skammer sig ikke over sin beslutning.

– Mange hænger fast i myten om den egoistiske, udnyttende børnefamilie. Men det handler jo om, hvordan man behandler hinanden, siger hun.

Familien Lewis kan kun anbefale andre med samme behov at følge deres eksempel.

– Hvis man ser sin familie som en virksomhed og sig selv som lederen i den, så handler det om at træffe gode beslutninger, der får virksomheden/familien til at fungere og blomstre. Og vi har simpelthen valgt at uddelegere nogle af familiens opgaver til en medarbejder, så vi kan få bedre tid til fx samværet med vores børn, siger hun.

Karrierekvinder går på nedsat tid

Kvinder på centrale poster på arbejdsmarkedet siger nej tak til en arbejdsuge på fuld tid, viste en analyse fra Dansk Industri (DI) sidste år.

Den fastslog, at 180.000 kvinder i ansvarsfulde stillinger arbejder mindre end 37 timer om ugen. Blandt kvinder i ledende stillinger gør 12 procent karriere på nedsat tid, mens mandlige ledere i stort set alle tilfælde arbejder fuld tid eller mere.

Vicedirektør for DI, Tina Roed, mener, at mændenes højere løn bærer en del af skylden for, at det overvejende er kvinden, der går ned i tid.

– Når det så ofte er kvinden, der bliver hjemme, så skyldes det simpelthen en rationel kalkule. For mænd får et forspring på arbejdsmarkedet i den tid, som kvinder er på barsel, og de kommer derfor hurtigere op på et højere løntrin, siger Tina Roed til DI Business.

Kilde: Magasinet Lederne.

Filippinske au pairs er i det sidste årti strømmet til Danmark, hvilket har fået journalister, forskere, kvindeforkæmpere og andre til at interessere sig for deres vilkår. Men er interessen udtryk for ægte bekymring for de unge menneskers ve og vel, eller er der gået sensationisme og løftede pegefingre i skildringen af dem?

Dulces dilemma

AF FILOMENITA MONGAYA HØGSHOLM

Dulce, en 25-årig filippinsk kvinde, var netop begyndt at nyde lidt af det søde liv i København.

Hun var au pair hos en ung familie i den nordsjællandske by Espergærde, når hun havde fri, mødtes hun ofte med sine venner til karaokeaften eller gik i kirke, og hjemme var familien i Tagbilaran City i Bohol provinsen på Filippinerne glade for, at hun sendte penge hjem. Men en søndag aften i november ændrede alt sig. Dulce havde været sammen med sine filippinske au pair venner, som kørte hende hjem til Espergærde. Idet hun krydsede vejen, blev hun kørt ned for øjnene af sine kammerater.

Hendes død blev en lang og smertefuld proces for familien derhjemme. Ingen ville nemlig betale for hjemtransporten af Dulces kiste, så forældrene kunne ikke begrave hende rettidigt.

Den danske værtsfamilie var ikke i stand til at påtage sig denne del af ansvaret for Dulce. I det filippinske samfund i Danmark forsøgte man

hektisk at samle penge ind, men beløbet var langt fra de 30.000-40.000 kroner, en hjemtransport af kisten ville koste.

Flere uger gik, før nogen omsider tog ansvaret for at få Dulce hjem til Tagbilaran City. Ingen i det danske samfund var åbenbart forpligtet til at påtage sig dette – på trods af at Danmark havde givet Dulce opholdstilladelse. Først da Filippinerne ambassadør i Danmark, Victorai Bataclan, blandede sig og forhandlede med de forskellige instanser, der var involveret i sagen, fandt man en løsning.

I klemme. Historien om Dulce er et eksempel på det Ingenmandsland, filippinske au pairs risikerer at ende i, hvis de får problemer under deres ophold i Danmark.

Problemet er, at når filippinere tager til udlandet for at være au pairs, havner de midt i et uløst dilemma: De er velkomne i Danmark og andre europæiske lande, hvor unge familier med børn og karriere

gerne vil nyde godt af deres arbejdskraft. Men hjemme på Filippinerne vil man ikke have, at de rejser ud for at være au pairs.

Den filippinske regering har udstedt et forbud mod at rejse ud som au pair – en konsekvens af de mange sager om dokumenteret misbrug og udnyttelse af deres borgere i udlandet. Forbuddet kan ses som en beskyttelse af filippinske borgere og som en reaktion på kritikken af måden, hvorpå man fra filippinsk hold varetager sine borgeres rettigheder som arbejdstagere i udlandet.

Dette forbud bliver bare ikke respekteret af myndighederne i fx Danmark. Her udsteder man stadig opholdstilladelser til filippinske au pairs. Og man har ikke indgået nogen form for bilateral aftale med Filippinerne, selvom Filippinerne har presset på for at få dette.

Taberne er de flere tusinder unge filippinske kvinder og mænd, der rejser til Europa og må sande, at de står på helt egen hånd, fordi deres regering ingen bilaterale aftaler har med de enkelte lande. De havner i en rettighedsløs situation, hvor ingen ved, hvem, der har ansvaret for dem, hvis der sker dem noget på dansk jord, ligesom i tilfældet Dulce.

Udenlandske drømme. Der findes masser af unge filippinere som Dulce, som gerne vil rejse ud. En tiendedel af den filippinske befolkning - over otte millioner mennesker - er i

Filippinsk kvindenetværk i Europa

Babaylan er det filippinske kvindenetværk i Europa, som også har en dansk afdeling. Netværket har bearbejdet au pair informationsmateriale fra dansk til Tagalog, det filippinske nationalsprog, og har holdt flere debatmøder om au pairs. *Babaylan* og FOA - Fag og Arbejde har sammen taget initiativ til at oprette en hotline, hvor au pairs kan få rådgivning.

Når de filippinske au pairs i Danmark holder fri, mødes de ofte med hinanden, fx i den lokale katolske kirke. Her er nogle af dem på en fridag.
Foto: Privat.

udlandet for at arbejde, og samlet sender de tæt på 20 milliarder dollar hjem. De arbejder i forskellige fag: som IT folk, læger, sygeplejersker,

Kort om au pair

Au pair betyder 'på lige fod'. En au pair må kun påtage sig lettere huspligter på lige fod med familien.

Arbejdstiden er maks. 30 timer om ugen og højst 5 timer per dag. En au pair skal have en fridag om ugen.

Til gengæld skal au pairen have gratis kost og logi, eget værelse og lommepenge på 2.500 kroner.

En au pair må være mellem 17 og 29 år og må ikke være gift eller medbringe mindreårige børn.

Som au pair får man et års dansk opholdstilladelse med mulighed for et halvt års forlængelse.

2000 var au pair i Danmark i tredje kvartal af 2007. Af dem var 1249 filippinere.

kontoransatte men også som sømænd, stuepiger og au pairs.

Den filippinske diaspora ser ikke ud til at blive mindre fremover. På Filippinerne, hvor fattigdom og uindfriede længsler efter et bedre liv er standard, har næsten 50% af skolebørnene allerede i 10-12 års alderen gjort sig overvejelser om at rejse udenlands.

Fattigdom er dog ikke hele forklaringen. Mange, der egentlig har gode jobs, søger også bedre muligheder i udlandet for at give deres børn en bedre uddannelse. Og når unge filippinere fra de højere samfundslag rejser udenlands som fx au pair, er det nysgerrighed og eventyrlyst, der driver værket.

Statistikkerne taler sit tydelige sprog: Filippinere kommer også til Danmark. De er kommet i større og større antal i det sidste årti. Og det i så foruroligende grad at journalister, forskere, faglige sekretærer, sprogglærere, kvindeforkæmpere, kirkens folk og andre er begyndt at interessere sig for disse nyan-

komne. Men er interessen udtryk for ægte bekymring for de unge menneskers ve og vel, eller er der gået sensationisme og løftede pegefingre i skildringen af dem?

Mod og udnyttelse. Filippinere optræder med jævne mellemrum i de danske medier. Ofte er anledningen en historie om udnyttelse og misbrug af en au pair. Vi har hørt om slavearbejde til 6,50 kroner timen og med en arbejdsuge på op til 100 timer. Vi har oplevet værtsfamilier, der på åben skærm truer en au pair, som efterlyser betaling for rengøringsarbejde, hun har udført hos værtsfamiliens venner og forretningsforbindelser. Og vi er stødt på de velmenende direktørfruer i whiskybæltet, der låner hinandens au pair piger til at servere til store middagsselskaber.

Jeg kan huske, da bølgerne om de såkaldte 'postordrebrude' gik højt, og jeg måtte forklare, hvorfor danske feminister var helt forkert på den, når de påstod, at filippinske

kvinder var underdanige, blot fordi de opvartede deres mænd. Sådan er filippinske kvinder nu engang opdraget – til at sørge for deres nærmeste. Kald det kultur, kald det underdanighed. Men spørg kvinderne selv først. De gør, hvad der er naturligst for dem og for deres følelse af velvære eller måske selvværd.

Noget andet er så de kvinder, der blev udnyttet – og som ingen beskyttelse fik af den danske stat. Staten sendte såkaldte postordreko-ner hjem, hvis de forlod et voldeligt ægteskab i utide. På samme måde sender staten de au pairs hjem, som modigt er stået frem i offentligheden for at fortælle om, hvordan de

er blevet udnyttet af deres værtsfamilie. De får en måned til at finde en ny passende familie – ellers sender Rigspolitiet dem tilbage.

De modige au pairs skal kæmpe på flere fronter. De får vreden fra den engang så søde værtsfamilie at føle, hvis de står frem. Og derudover løber de også en risiko for at blive udstødt af deres egne. Det filippinske samfund i Danmark ser generelt på au pairs som nogle, der bryder idyllen, fordi de giver filippinere med 'pæne' job og ægteskaber et uønsket fokus. Som en af dem bekymret sagde til mig efter en historie om au pair-misbrug i pressen: »Nu risikerer vi alle at blive set

som importeret lavtlønnet arbejdskraft (læs: hushjælp, au pair eller i værste tilfælde de såkaldte postordrebrude).«

Nye muligheder. Med den aktuelle situation på det danske arbejdsmarked in mente er det måske på tide at ændre på både billedet af filippinere i Danmark og på den au pair ordning, der sætter unge filippinere i en klemme, hvis de kommer galt af sted.

Danmark er i en situation, hvor arbejdsmarkedet skriger på flere hænder.

Hvorfor ikke begynde at betragte disse velfungerende og dygtige – og

Første sag mod au pair familie

I april 2006 lagde FOA for første gang sag an mod en familie i Skodsborg, der angiveligt skulle have misbrugt to indonesiske au pair piger groft. Den ene af kvinderne, Shaliha, arbejdede hver dag fra klokken 6 til 23 med at passe tre børn, gøre rent i et 330 kvm hus, stryge tøj osv. Hun havde kun en halv time fri om eftermiddagen. Shaliha skulle også sove med børnene om natten, og hvis manden kom sent hjem med forretningsforbindelser, skulle hun stå for opvartning. Shaliha blev dertil bedt om at give manden massage, og konen tog hende med hen til sin elsker, for at hun kunne tage hans opvask. Lønnen var 1000 kroner om måneden. FOA organiserer ikke au pair piger men førte sagen som en principalsag.

i nogle tilfælde yderst veluddannede unge kvinder og mænd – som en potentiel og alsidig arbejdskraftkilde, som blot kræver en investering i sprogkurer og andre nødvendige kurser?

De filippinske au pairs er allerede ved hånden. Mange af dem tager i forvejen videre til et andet land, når deres ophold i Danmark er forbi. Fx til Canada hvor der er mulighed for at arbejde i plejesektoren.

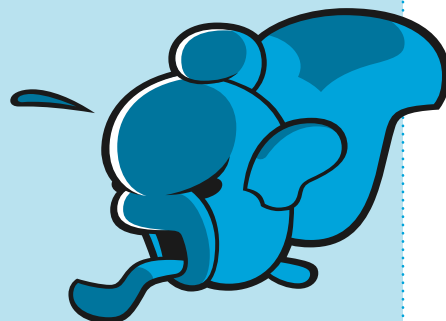
Flere og flere yngre mødre og fædre i Danmark erkender, at de har brug for en hjælpende hånd med de hjemlige pligter, hvis de skal have familieliv og karriere til at hænge sammen. For at imødekomme både

deres og de filippinske unges behov skulle man måske puste nyt liv i den gamle 'ung pige i huset'-model?

I så fald skal forholdene for den ansatte være i orden. En betaling på 6,50 kroner i timen er ikke bare en sort plet på den unge filippiners personlige udlandsrejse. Det er også en sort plet på Europas ry, et Europa som risikerer at blive opfattet som et kontinent, der lukrerer på at udnytte unge mænd og kvinder fra udviklingslande.

Filomenita Mongaya Høgsholm er bestyrelsesmedlem i Babaylan og redaktør af magasinet ABAKADA.

Hvad synes du?

Har du noget på hjerte efter at have læst artiklerne i **Kvinden&Samfundet**, eller har du bare lyst til at give en kommentar om kvinder, køn og ligestilling?

Så besøg vores debatforum på nettet, hvor alle input, tanker og kommentarer er velkomne.

Adressen er:

<http://kvindenogsamfundet.blogspot.com>

Hvis du ikke er blevet voldtaget eller kidnappet – hvad brokker du dig så over?

Den britiske forsker Bridget Andersson har undersøgt levevilkårene for kvindelige migranter, der arbejder som privat hushjælp i vesteuropæiske hjem. Vi har talt med hende om, hvilke magtrelationer og forestillinger, der kommer i spil, når velstillede europæiske kvinder udliciterer hjemmefronten til migrantkvinder

AF ANE HAVSKOV KIRK

En filippinsk hushjælp er effektiv - men distanceret. En afrikansk hushjælp er doven - men varm og kærlig.

Sådan lyder et par af de forestillinger, vesteuropæiske arbejdsgivere har om deres udenlandske ansatte, som passer børn eller gør rent i deres hjem.

Forestillingerne er gengivet i bogen *Doing the Dirty Work?* (Zed Books, 2000), der er resultatet af et studie af kvindelige migrantarbejdere i private hjem i Vesteuropa. Bag bogen står Bridget Andersson. Hun er senior researcher og leder et program om infrastrukturer i migration under Oxfords Universitets center for migration, politik og samfund (COMPAS).

I bogen undersøger Andersson hvilke magtrelationer, der er på spil mellem den kvindelige migrantarbejder og hendes arbejdsgiver. Hun undersøger også, hvordan både køn, race og klasse påvirker relationen mellem de to.

En vigtig pointe i Anderssons bog er, at mens kvinder, som udfører ubetalt arbejde i eget hjem - den hjemmegående husmoder - har en status af opofrende heltinde, så har de, der bliver betalt for samme arbejde i andres hjem derimod en modsat status. Den hjemmegående husmoder opfattes som 'ikke-arbejder', middelklasse og ren. Men den betalte husarbejder får tildelt en plads nederst i 'arbejdshierarkiet', hvor hun er 'arbejder', degraderet og beskidt.

Problemet med sproget i forhold til trafficking er, at det implicerer et hierarki af lidelse: At bestemte men udefinerede typer eller niveauer af udnyttelse er værre end andre. I et sådant hierarki bliver det 'bare' ikke at blive betalt minimumslønnen derfor ikke set som et stort problem. Det bliver set som værende okay - for hvis du ikke er blevet voldtaget eller kidnappet, hvad brokker du dig så over?

Set i dette lys bliver magtrelationerne mellem den kvindelige migrantarbejder og hendes arbejdsgiver, som ofte også er kvinde, ret specielle.

De kvindelige arbejdsgiver køber nemlig ikke bare arbejdskraft, påviser Anderson. Hun køber i høj grad hele personen/personligheden - »hun er jo en del af familien« som en siger i bogen. Og når man er familie, er arbejdstider, løn og arbejdsvilkår jo knap så vigtige.

Den ulige relation bliver samtidig racialiseret, da hushjælpen oftest er fra en anden race/ethnicitet end arbejdsgiveren. Og her optræder så myterne om hushjælpens racemæssige egenskaber, fx at filippinere er effektive, mens afrikanere er varme og kærlige.

Expatriat versus migrant. Sidst men ikke mindst betyder begreber som medborgerskab og udlændingelovgivning i det pågældende land, migrantarbejderen opholder sig, også en stor rolle for husarbejde og migration. Fx er de kvinder med de bedste levevilkår dem, der er legalt i landet, hvor de arbejder, og som samtidig bor udenfor husholdningen. Omvendt er de mest udsatte kvinder de, der er illegalt i landet og bor hos arbejdsgiveren, så de dermed er afhængige af både statens og arbejdsgiverens goodwill.

Med udgangspunkt i hendes bog har jeg interviewet Bridget Andersson og spørger indledningsvist, hvorfor det er vigtigt at have alle de forskellige kategorier som fx køn, klasse eller etnicitet med, når man beskæftiger sig med området.

- Det er vigtigt fordi, kategorierne spiller en formel rolle, når vi taler medborgerskab, men samtidig gør medborgerskabet dem også usynlige. Medborgerskab er både i juridisk og filosofisk forstand kønnet, og det er også tydeligt 'etnisk'-mærket og 'klasse'-mærket - vi skal bare tænke på, hvem der 'tæller' som migranter. Det er ikke briterne i Spanien, eller de amerikanske forretningsfolk i Frankrig, de er derimod 'expats' - ikke migranter - og deres bevægelser giver ikke anledning til bekymring. Men sådan er det ikke formelt set. Det formelle medborgerskab begraver disse kategorier ved at benytte begreber som 'nationalitet' (selvfølgelig 'etnisk'-mærket) og 'evner' (køn-og 'klasse'-mærket) hvilket man opfatter som nogle kategorier, der er objektivt beviselige. En anden grund til at det er vigtigt at have de forskellige slags kategorier med, er, at den slags er meget omskiftelige: Forskellige aspekter bliver vigtige i forskellige situationer. En privilegeret medborger i et land kan tabe alle sine privilegier, når hun går igennem en øde park midt om natten, og hendes 'identitet' som kvinde træder frem. Men det betyder ikke, at hun som 'kvinde' har nogen tæt relation med en kvindelig migrant.

Hierarki af lidelser. Medborgerskab er fundamentalt for Anderssons analyse af kvindelige migrantarbejders vilkår. Hvis en kvinde lever illegalt i et land, har hun

et meget begrænset antal muligheder at vælge mellem – og dermed også et meget indskrænket rum at agere i. Og det er netop også en kvindelig arbejders manglende medborgerskab i det samfund, hun servicerer, der gør, at hun bliver til en slags ikke- eller undermenneske i samme samfund. Det gør hun, fordi hendes rettigheder og menneskelighed vurderes lavt eller som ikke-eksisterende.

Præcist dette problem er også noget, som organisationen Reden – Stop Kvindehandel, der arbejder med kvinder, som har været udsat for trafficking, har påpeget. Disse kvinders ret til at have rettigheder gør sig ofte gældende i den hjemlige debat om trafficking. Hænger migration og trafficking sammen?

– Det afhænger af, hvad du mener med 'trafficking'. Logikken bag at kapitalistiske stater 'tillader', at migrantarbejdere kommer 'indenfor', er, at man gerne vil udnytte denne arbejdskraft. Så hvis vi taler om bevægelser, hvor formålet er udnyttelse, så rammer begreber som trafficking og migration meget bredt. Problemet med sproget i forhold til trafficking er, at det implicerer et hierarki af lidelse: At bestemte men udefinerede typer eller niveauer af udnyttelse er værre end andre. I et sådant hierarki bliver det 'bare' ikke at blive betalt minimumslønnen derfor ikke set som et stort problem. Det bliver set som værende okay – for hvis du ikke er blevet voldtaget eller kidnappet, hvad brokker du dig så over? Organisationer risikerer også at blive suget ind i dette, når de konkurrerer med hinanden om at fremvise de værste skrækhistorier for at få adgang til fonde og offentlig sympati. Så er der også spørgsmålet om, hvorfor 'bevægelse' er så vigtigt? Hvis problemet er udnyttelse og misbrug, hvorfor er det så værre, at nogen udnytter og misbruger dig i udlandet end derhjemme?

Ligestilling = undertrykkelse? *Hvad mener du er de største udfordringer i forhold til området omkring husarbejde og migration? Og hvad er de mulige løsninger?*

– Der er udfordringer på forskellige niveauer. Jo vigtigere ældreplejen bliver, desto mere afhængige vil man blive på den politiske agenda for at få adgang til billig migrantarbejde i plejesektoren. Men er man samtidig ikke bevidst om immigrationspolitikens konsekvenser – fx en mangel på legale veje ind i sektoren – vil både migranterne og de ældre mennesker blive yderst sårbare. Så løsningen her ville være at skabe ordentlige indgange og ordentlige og sikrede arrangementer. Der er behov for både at mindske migrantarbejderens afhængighed af arbejdsgiveren, og at skabe metoder, hvorigennem man kan bedømme disse omsorgsrelationer. Men dette efterlader selvfølgelig de større spørgsmål uberørte – det vil ikke løse den større udgave af de globale uligheder og uretfærdigheder, som producerer både udbud og efterspørgsel efter denne type arbejdskraft. Faktisk tværtimod. Ved at opnå dette 'mål' vil vi jo netop understøtte den strukturelle afhængighed plejesektorer har af lavt betalte migrantarbejdere.

Årtiers ligestillingskamp har gavnet vestlige kvinder og styrket deres medborgerskab i kraft af, at kvinderne er blevet en del af arbejdsmarkedet. Men på samme

Billedkunst for stemmeret

Den danske billedkunstner Kathrine Ærtebjerg har doneret et kunstværk til 100-års jubilæet for kvinders kommunale valgret.

Billedet *Hun var sikker i sin sag* kan ses her – dog ikke i farver – og det kan købes som plakat.

Se citater om 100-års dagen på side 24.

tid har denne udvikling gjort skellet mellem de med medborgerskab (kvinder med ansatte husarbejdere), og de uden (husarbejderne) større. Ved at ansætte en anden har man som kvinde i Vesten fået en større grad af medborgerskab og flere muligheder i det offentlige rum – men dette forhindrer samtidig denne anden i at opnå de samme muligheder. Mit sidste spørgsmål til Bridget Andersson er derfor, om den vestlige kvindes kamp for ligestilling virkelig kræver andre kvinders undertrykkelse?

– Udviklingen viser, hvorfor det er vigtigt, at vi rodfæster vores arbejde, udfordrer lidelseshierarkierne og søger efter fælles træk – samtidig med at vi anerkender forskelle. Vi skal se skoven såvel som træerne. Nogle gange kan de umiddelbare mål, vi sigter efter – som en ordentlig arbejdstilladelse for husarbejdere – synes i konflikt med de langsigtede mål, der indrammer dette arbejde – som åbne grænser hvor ingen behøver tilladelse til at flytte fra en stat til en anden. Jeg tror, de langsigtede mål kan blive gendannet gennem langsigtet politisk arbejde. Men måske narrer jeg mig selv...

Nordiske kvinder er blevet stabile forsørgere. Det samme gælder mange kvinder fra fattige lande – de rejser over landegrænser for at sælge omsorg. Omsorg er blevet en vare, der uden videre kan flyttes fra land til land. Men når vi skaber bedre balance i vores eget liv ved at outsource omsorg til andre, betyder det, at vi samtidig risikerer at skabe ubalance i andres liv.

Man stjæler da mødre

AF LISE WIDDING ISAKSEN, NORGE

I Norge hjælper flere og flere asiatiske og østeuropæiske kvinder middelklassen med børnepasning og husarbejde.

I Sverige vokser det sorte marked for privat hushjælp.

Og i Danmark har der været debat om, hvordan ældre oplever det at blive vasket og plejet af mandlige afrikanske sygehjælpere.

De nordiske omsorgskulturer er netop nu i færd med at forvandle sig til flerkulturelle arbejdsmarkeder. Ændringerne skyldes mange forskellige forhold i samfundet – både lokalt og globalt.

Kvinderne er én af årsagerne. Moderne, nordiske kvinder har som regel gode uddannelser og søger job, der betyder, de har brug for børnepasningstilbud. De får også børn sent i livet, så mange er småbørnsforældre til helt op i 40 årsalderen.

Hvad angår mændene, deltager de unge fædre meget mere i familiearbejdet end tidligere tiders 'fraværende fædre'. Nutidens bedsteforældre er beskæftiget med job eller deres egne livsstilsprojekter, som de vil realisere som pensionister. Så de omsorgsreserver, der tidligere bestod af bedsteforældre, naboer, familie og venner, er ikke længere tilstede på samme måde som før.

I videnssamfundet kræves der idag individuelle og fleksible løsninger, som er tilpasset den enkelte

families omsorgsbehov. Derfor er flere villige til at betale for fleksibilitet og køber kommercielle serviceydelser som fx rengøringshjælp eller børnepasning.

Flere ansætter au pair. Væksten i antallet af au pairs i Norge kan næppe kun forklares med, at tilbuddet af unge kvinder, som udgør en billig og fleksibel arbejdskraft, er stort. Der er også en stor efterspørgsel, fordi det travle familieliv i Norden og i Europa må tilpasse sig et krævende arbejdsmarked.

I løbet af de seneste år er der blevet etableret mellem 1.500 og 2.000 bureauer, som formidler hjælp til private familier. Og rundt i verden vokser en usynlig hær frem af kvindelige omsorgsarbejdere, som vandrer mellem lande og kontinenter.

Nordiske kvinder er blevet stabile forsørgere. Det samme gælder mange kvinder fra fattigere lande, som forlader deres familie og finder job i udlandet. Et job som hushjælp i et vestligt land kan give op til fire gange mere i løn, end end et job i hjemlandet. Hushjælpe, som deltager i de globale omsorgskæder, har ofte gode uddannelser, men de betragtes som regel som ufaglært arbejdskraft.

I de nordiske samfund er der opstået en videnselite med klippekort til flyselskabernes business class pladser. De samarbejder og sammenligner sig selv med andre

I stedet for at skændes om fordelingen af husarbejdet bliver ægtefæller enige om at 'outsource' jobbet til en anden. Middelklassens kønsbestemte konflikter er med andre ord noget, man kan købe sig væk fra, og noget, som er blevet et spørgsmål om organisation.

internationalt orienterede eliter. I olierige lande i Mellemøsten, Asien og Afrika er en hushjælp en naturlig del af dagligdagen. Globale virksomheder konkurrerer indædt om at få fat i den bedste og mest kompetente arbejdskraft. Da stadig flere af de med spidskompetencer er kvinder og mødre, kan et frynsegode som en privat hushjælp derfor være en vigtig fordel for virksomhederne. At have en hushjælp kan derudover have en vigtig symbolsk værdi. Det vidner om, at man tilhører en elitegruppe af arbejdstagere, som mange gerne vil ansætte.

Ny trend: Miljø og solidaritet. En ny trend blandt yngre virksomheds-ejere er at skabe et mere bæredygtigt og miljøvenligt indtryk af deres virksomhed. Miljø- og designbevidste unge ledere henter impulser fra mange kulturer i verden.

Også fra steder hvor man anser det at ansætte en au pair fra et fattigt land som en måde at kunne hjælpe sårbare og udsatte mennesker fra den tredje verden.

En norsk familie, som havde ansat en au pair, forklarede det sådan, at de ansatte hende, fordi hun var fattig, desperat og havde brug for penge. De så ansættelsen af hende som et udtryk for altruisme og international solidaritet.

I nogle tilfælde kan det være et ærligt ønske om at bidrage til at bekæmpe fattigdom. Men der er mange komplekse årsager til, at folk ansætter hjælp i huset.

I Norge ser man debatten om brug af au pair og hushjælp som et tegn på, at ligestillingspolitikken ikke har været god nok. I stedet for at skændes om fordelingen af husarbejdet bliver ægtefæller enige om at 'outsource' jobbet til en anden. Middelklassens kønsbestemte konflikter er med andre ord noget, man kan købe sig væk fra, og noget, som

er blevet et spørgsmål om organisation.

Et rengøringsfirma som City Maid i Norge reklamerer på sin hjemmeside med, at de sælger skilsmisseforebyggende ydelser. Kærligheden er lettere at tage vare på, når konflikter kan undgås.

Omsorg som 'globalt guld'. Et spørgsmål, der stadig står ubesvaret, er, hvordan de, som tager job i nordiske lande, organiserer deres egne omsorgsforpligtelser i deres familie.

I feministisk samfundsforskning har man de senere år fokuseret på udviklingen af såkaldte 'globale omsorgskæder'. Begrebet blev introduceret af den amerikanske sociolog Arlie R. Hochschild (2001), og henviser til, at der foregår en dræningsproces af omsorg (care drain) mellem rige og fattige lande: Rige lande ansætter omsorgsarbejdere og hushjælpe fra fattigere lande, for at familien kan finde en acceptabel balance mellem familieliv og arbejdsliv.

Hjemme i afsenderlandet kan hushjælpen selv have børn, som bliver passet af en hushjælp, der får løn fra hende, der arbejder i udlandet. Lokalt set er de fattigste mødre i det sidste led af kæden nødt til at stole på, at familiemedlemmer vil stille op for dem uden at få løn for det.

”

Sat på spidsen kan man sige, at vestens problemer med 'fraværende fædre' løses ved at skabe problemer med 'fraværende mødre' i fattige lande.

Den viden og de erfaringer, som omsorgsarbejde er baseret på, bliver tilsløret og essentialiseret på en måde, så omsorgskompetencen opfattes som en 'naturlig' del af det at være kvinde. Man antager uden videre, at kvinder, som får job i private familier, selv har haft ansvar for børn og husarbejde hjemme. Alligevel er den erfaringsbaserede viden det 'guld' eller den 'merværdi', som ligger til grund for ansættelsen.

Når det gælder barnepleje kan 'guldet' være det følelsesmæssige overskud, som arbejdsgivernes barn får fra den ansatte hushjælp. Middelklassefamilier får en kvalitetsmæssig god omsorg for en rimelig sum penge.

Selv om valutaforskelle og fattigdom er den mest centrale drivkraft i de globale omsorgskæder, bør transnationale tjenesteydelser ikke være den eneste mulighed til at forsørge en familie på. Og desuden fratager det ikke de nordiske lande det etiske ansvar, der ligger i at bidrage

til, at fattige børn bliver frataget muligheder for at vokse op med forældre, der er tilstede i hverdagen.

Nye globale dimensioner. En nordisk ligestillingspolitik, som ikke fungerer godt nok, når det gælder familiers tilpasning til globale og fleksible arbejdsmarkeder, kan med andre ord bidrage til at forskelle mellem det rige Nord og det fattige Syd bliver større frem for at blive udjævnet.

Sat på spidsen kan man sige, at vestens problemer med 'fraværende fædre' løses ved at skabe problemer med 'fraværende mødre' i fattige lande.

Og vil man virkelig sætte sagen på spidsen, kan man sige, at Vesten bedriver en form for organiseret 'Mor-tyveri'.

I stedet for at spekulere over hvorfor stadig flere familier har brug for hushjælp som supplement til børnehaver, trænger vi til en stor nordisk undersøgelse af, hvilke behov, transnationale omsorgsarbejdere dækker. Hvad betyder deres arbejde for relationer mellem ældre og yngre generationer i familien? Hvordan påvirker denne udvikling kvinders og mænds behov for ligestilling både i værtslandet og i hjemlandet? Og vi ved heller ikke noget om, hvilke ændringer i velfærdsstaten, der påvirker fremvæksten af den nye hushjælpinstitution. Her ligger de store udfordringer for forskningen.

Oversat af Ulrikke Moustgaard.

Lise Widding Isaksen er dr. polit og førsteamanuensis ved Sociologisk Institutt, Universitetet i Bergen, Norge. Hun har ledet forskningsprojektet 'Kjønn og globalisering - omsorg over grenser', som blev finansieret af Norges forskningsråd.

100 års jubilæum for kvinders kommunale valgret

Den 20. april 2008 er det 100 år siden, danske kvinder fik lov til at stemme ved lokalvalg på lige fod med danske mænd. Det historiske jubilæum vil blive fejret flere steder i landet.

I København inviterer overborgmester Ritt Bjerregaard og Københavns Kommune til en stor gratis koncert på Rådhuspladsen den 20. april, hvor Anne Linnet og en række andre kunstnere vil optræde. Også foredrag, debatter og andre arrangementer er i støbeskeen.

I Århus byder Kvindemuseet på tre foredragsaftener i foråret, hvor en forsker, en byrådspolitiker og et folketingsmedlem vil diskutere, hvor langt kvinderne så er nået med deres stemmeret og valgbarhed i de forløbne år. Kvindemuseet markerer også begivenheden gen-

nem en mindre udstilling om de kvinder, som har været byrådsmedlemmer i Århus i det gamle rådhus.

Hvad mente mændene for 100 år siden? Ikke alle mænd var lige begejstrede for, at danske kvinder fik stemmeret til lokale valg i 1908. Kvinderne, derimod, havde fået blod på tanden. Året efter danske kvinder fik kommunal valgret foretog Dansk Kvindesamfund derfor en rundspørge blandt de mandlige kandidater til valget til den kommende Rigsdagssamling for at finde ud af, hvordan støtten var, når det gjaldt kvinders stemmeret til Folketinget og Landtinget.

Spørgsmålet lød: Vil du arbejde for, at kvinder også får landspolitisk valgret?

Nu maa De vente lidt, brug nu først den Valgret godt, som De har faaet.

HR. FOLKETINGSMAND SANDBÆK, LEMVIG KREDS.

Jeg vilde ønske, at Kvinderne havde haft Valgret i Dag, saa havde jeg været sikker paa at blive valgt.

REDAKTØR DAMKIER, ÅRHUS KREDS.

Kvinderne er i hvert Fald de næstbedste af alle Mennesker, saa jeg kan slutte mig til.

HR. AVLSBRUGER BACH, THISTED KREDS.

Nej!

FOLKETINGSMAND JUNGENSEN, HJØRRING KREDS.

Jeg vil af mit ganske Hjerte virke for, at min Hustru, min Datter og enhver hæderlig Kvinde faar Valgret.

REDAKTØR SABROE, ÅRHUS KREDS.

Jeg er ikke principiel Modstander, men vil først have Erfaring for, hvorledes Kvindernes kommunale Valgret virker.

HR. FOLKETINGSMAND REVENTLOW, MARIBO KREDS.

Naar man spørger mig om min Stilling, svarer jeg, at jeg vil støtte Sagen, om den kommer frem, men jeg vil ikke direkte arbejde for den.

HR. FOLKETINGSMAND W. NEERGAARD, SVENDBORG KREDS.

Kilde: Kvinden&Samfundet, årgang 25, 1909.

Foto: »et Billede af den engelske Dame, der vil tale ved Dansk Kvindesamfunds offentlige Møde i Grundtvigs Hus den 16. Januar 1909 om Emnet: 'Hvorfor engelske Kvinder ønsker Stemmeret, og hvad de gør for at opnaa den'«. Billedet af Miss Evelyn Sharp og citatet er fra Kvinden&Samfundet nr. 1, 1909.

DANSK KVINDESAMFUNDS LANDSMØDE

26. – 27. april 2008

Kvindernes Bygning, Niels Hemmingsensgade 10, 3., 1153 Kbh. K

Foreløbigt program

Lørdag:

- Kl. 10-12 Møde i kredsforum for de valgte kontaktpersoner
Kl. 12 Indskrivning til landsmødet
Kl. 12-13 Frokost
Kl. 13 Landsmødet åbnes. Velkomst ved landsforkvinden
Valg af dirigenter, stemmetællere og protokolførere
Kl. 13.15 Uddeling af Mathildepriser
Prismodtagere taler
Priserne præsenteres
Kl. 14.15 Pause med kaffe, te og kage
Kl. 14.45 Landsforkvindens beretning
Debat om beretningen og godkendelse
Kl. 15.30 Gennemgang af årsregnskab, godkendelse af regnskab
Kl. 16.00 Kort pause
Kl. 16.15 Præsentation af indkomne forslag, herunder resolutioner
Debat om indkomne forslag. Status på handleplaner for de politiske mål.
Oplæg til fremtidigt politikområde. Orientering fra Kredsforum.
Eventuelt nedsættelse af resolutionsudvalg.
Kl. 17.15 Lene Pind orienterer om arbejdet i International Alliance of Women.
Kl. 18 Pause
Kl. 18.30 Middag
Kl. 20.30 Eventuelt arbejde med resolution

Søndag:

- Kl. 9 Morgenmad
Kl. 9.30 Landsmødet genoptages, valg af dirigent
Kl. 9.40 Behandling af indkomne forslag og resolutioner, fortsat
Eventuel vedtagelse af resolution.
Forelæggelse af budget
Valg af ny styrelse
Kl. 10.30 Pause med frugt/kaffe
Kl. 10.45 Fastsættelse af kontingent
Styrelsens forslag til prioritering af arbejdsopgaver mv.
Fremtidige temaer og kredsnetværksmøde 2008.
Landsmøde 2009
Eventuelt
Afslutning
Kl. 13.00 Frokost

Tilmelding ▶

Dansk Kvindesamfunds Landsmøde 2008

lørdag d. 26. april til søndag d. 27. april i København

Kvindernes Bygning, Niels Hemmingsensgade 10, 3., 1153 København K

Navn

Adresse

Postnr. By

Medlem af DK-kreds

Delegeret: Ja Nej Direkte medlem: Ja Nej

Sender repræsentant for kredsen, der deltager i kredsforum
lørdag formiddag: Ja Nej

Tilmelding samt betaling indsendes snarest og senest d. 1. april til:

Dansk Kvindesamfund, Niels Hemmingsensgade 10, 3., 1153 Kbh. K.

Tilmeldingen er økonomisk bindende. Ved afmelding senest 14 dage før landsmødet kan det indbetalte beløb returneres, dog minus gebyret. Tilmeldingsfristen bedes venligst overholdt!

Priser ▶

Landsmødegebyr (betales af alle deltagere) 125 kr.

Vælg herefter mellem følgende muligheder:

(sæt x ud for det ønskede):

- A. kost på landsmødet (frokost x 2, kaffe/te/frugt x 4) 300 kr.
 B. kost kun lørdag (frokost x 1, kaffe m. kage/te/frugt x 2) 150 kr.
 C. kost kun søndag (frokost x 1, kaffe m. kage/te/frugt x 2) 150 kr.

I alt (inkl. lokaleleje, betjening og rengøring) kr.

Lørdag aften går vi på restaurant og spiser sammen for egen regning.

Overnatning: Da landsmødet i år afholdes i Kvindernes Bygning i Kbh., er der ikke mulighed for overnatning. Men sekretariatet kan bistå med en liste over pris-rimelige hoteller.

Der tilbydes også **privat indkvartering**. Sekretariatet administrerer efter først-til-mølle princippet.

Betalingsform:

- Beløbet er indbetalt på giro 7001967 mærket Landsmøde (kortart 1 ved overførsel via Netbank).
 Beløbet er vedlagt i check.

Dato Underskrift

KINA

Hårdt kvindeliv på 'verdens fabrik'

AF LEAH STRAUSS

Jeg underviste i en periode på et sproguniversitet i sydvest Kina. Mine studerende var næsten kun kvinder, og det betød, at jeg kom tæt på de problemer, de kvindelige studerende stod overfor, når de skulle ud og søge arbejde.

Uanset de kvindelige studerendes kvalifikationer var de ringere stillet end de mandlige studerende. Mænd bliver i Kina anset som en mere attraktiv arbejdskraft fx fordi, det er lettere for mænd end for kvinder at rejse. Derudover kan mændene heller ikke blive gravide.

'Guanxi' er det kinesiske udtryk for at netværke. Og ligesom alle andre steder i verden er det også i Kina vigtigt at kunne netværke både i erhvervslivet og i andre sammenhænge. Og også her er de kinesiske kvinder ringere stillet. For de kinesiske mænd ikke er interesseret i at netværke med kvinder.

En af mine tidligere studerende fortalte mig, at når en kvinde får et jobtilbud, lyder et vilkår, at hun ikke må gifte sig de første tre år. På den måde sikrer virksomhederne sig mod, at kvinderne bliver gravide.

De kvindelige studerende, jeg underviste, var dog klar over, at noget har ændret sig i Kina. Det at læse på universitetet er en mulighed, som deres mødre ikke havde.

Den kinesiske samfundsstruktur er hierarkisk og svær at ændre på.

Kvinder, der ønsker at gøre karriere, hvad enten det er i erhvervslivet eller i det politiske liv, står overfor store udfordringer.

I dag besidder kvinderne i Kina de dårligst lønnede jobs, og derfor har de også sværere ved at gøre karriere og dermed få indflydelse på et højere niveau.

Mange kvinder arbejder på fabrik, for det er kvinderne, der betjener maskinerne i den kinesiske frihandelszone. Kina producerer i dag 1/5 af Europas tøj og 90 % af verdens legetøj.

Kina er inde i rivende økonomisk udvikling og tilførte i 2007 mere til den globale vækst end USA. Det er ikke er set siden 1930'erne.

Usle og giftige forhold. Modernitetsteorier taler om, at økonomisk vækst medfører forbedring af kvinders rettigheder, men er dette tilfældet i Kina?

Fordi kvinderne i Kina udgør arbejdsstyrken af lavt uddannede og lavt lønnede fabriksarbejdere, er det også dem, der giver brændstof til den økonomiske vækst som landet oplever lige nu – og til den magt, der kommer i kølvandet herpå.

Samtidig bliver kvindernes egne rettigheder undergravet.

Kina underskrev og ratificerede CEDAW konventionen i 1980. Trods det findes der den i dag grusomme beretninger om slavefabrikker med midlertidige ansættelsesforhold.

De kinesiske arbejdere er aldrig ansat direkte af de store udenlandske virksomheder, som de laver produkter for. De udenlandske virksomheder laver underentrepriser, hvilket betyder, at de frasiger sig enhver form for ansvar overfor de ansatte. Forholdene varierer, men China Labor Watch kan fortælle historier om kvinder, der arbejder 15-16 timer i døgnet med én månedlig fridag og uden overarbejdsbetaling.

Disse kvinder har ingen kontrakt, ingen muligheder for at avancere, ingen sygdomsforsikring og ingen

Leah Strauss er fra USA og har opholdt sig i Kina i to år, hvor hun underviste på universitetet i Chongqing.

Mens Kina er i gang med at vokse sig stor og stærk i den globale magtbalance, må landets kvinder finde sig i et fattigt liv uden mændenes privilegier.

muligheder for selv at betale for privat lægehjælp.

Kinas kvinder vil derudover også være de første, som bliver fyret i tider med økonomisk nedgang. De vil blive fyret, når de er i midt tyverne, for at være for gamle og langsomme, fordi man ønsker at minimere antallet af mødre på lønninglisten.

De kinesiske kvinder oplever også ydmygende kropsundersøgelser, og de skal gennemgå månedlige graviditetstests, mens de dagligt er udsat for giftstoffer.

Solidaritet, tak. Vi lever i en tid, hvor Kinas kvinder har indflydelse både indirekte og direkte på resten af verdens kvinder.

Det er tredive år siden, Deng Xiaoping implementerede sin *Open-door politik*, og siden da har 400 millioner af mennesker undgået fattigdom. Den økonomiske vækst, Kina oplever nu, er ikke før set i historien. Den globaliserings- og urbaniseringsproces, det tog Europa to århundreder at gennemgå, har Kina gennemgået på de sidste to årtier.

Det er afgørende, at der i denne proces bliver lyttet til de kinesiske kvinder, og at vi bliver bevidste om, at vi både kan, men også allerede påvirker hinandens levevilkår.

Kvinder i Vesten må deltage aktivt i at få inkorporeret et kønspektiv i politikker, der vil uligheder til livs. Dette er især nødvendigt i Kina, hvor kvindeorganisationer kan spille en afgørende rolle for at presse regeringen til at tage et ansvar for sociale, såvel som for miljømæssige problemer.

Adgangen til information om arbejdsrettigheder, men også rettigheder generelt, skal udvides.

Der må skabes et bånd mellem kvinder verden over fra græsrodsstadie til regeringsniveau.

Det er i hele verdens interesse at se Kinas kvinder deltage på lige fod med mændene i de beslutninger, der i dag sker i et hastigt tempo og medfører konstante forandringer i det kinesiske samfund. Forandringer som ikke kun påvirker Kina, men os alle.

Oversat af Joan Bach Ludvigsen.

Bøger

Feministiske tænkere: En tekstsamling •••••
Red. Dorte Marie Søndergaard, 390 sider, 425 kr.
(indbundet), Hans Reitzels Forlag

En håndfuld kvindelige kønsforskere har udvalgt en række tekster fra den nye feministiske tradition fra 1990'erne og frem, samlet dem i en antologi og oversat dem til et letlæseligt dansk. Antologien indeholder tekster under fire temaer: queerfeminisme; forandring, handling og subjektivitet; postkolonial, feministisk kritik; og feministisk videnskabsfilosofi, hver med en kort indtroduktionstekst.

Resultatet er en guldgrube af originale og udfordrende tekster af mange af de mest nybrydende feministiske tænkere. Det er vanskelige tekster, der ofte kræver stor indsigt i feministiske debatter, men oversættelsen bidrager til at lette forståelsen, og introduktionerne viser på bedste vis læseren vejen ind i tanketraditionerne. Og er man først kommet det, er udbyttet intet mindre end formidabelt!

MH

Netværk. Vejen til magten er feminin! •••••
Susanne Hoeck, 176 sider, 249 kroner,
Forlaget Rosinante

Nu skal kvinderne lære det! At nette sig er langt mere og andet end at pudre næsen og rette på håret. Hoeck forkæler os kvinder med hovedtesen om, at vi er på vej ind i en ny type samfund nemlig *relationssamfundet*, hvor fremtidens netværk vil være strikket af feminin råstyrke såsom ærlighed, modet til at blotte sin viden og uvidenhed, tillid, etc. Gør vi brug af disse træk, er karrieren i hus. Dermed strammer hun nettet om mændenes (klokke)værk og deres status som natural born netværkere.

Er dit netværk noget makværk, så læs Hoecks bog. Du får et reflekteret og veleksemplificeret signalement af det højaktuelle fænomen *netværk* og masser af konkrete feminine (og maskuline) værktøjer og metoder til, hvordan du bliver en virkelig god netværker. To net or not værk – er ikke længere et spørgsmål ... efter denne bog.

HK

Mødom på mode. Beretninger om skik og brug blandt indvandrere •••••
Kristina Aamand og Asif Uddin. 180 s.. 199 kr.,
Gyldendal.

Bogen består af seks beretninger om det intime liv i det muslimske miljø i Danmark. Man får serveret detaljerede og letlæselige oplysninger om den kulturelle baggrund for tankesæt og handlen i forhold til seksualitet og ægteskabelige dispositioner.

Det er en fantastisk bog. Alle, der er interesseret i at lære noget om det mere private og intime liv blandt muslimske borgere, bør læse den. Bogen er fri for kvalmende politisk korrekthed og præsenterer ærligt og fintfølede de seks nydanskernes intime liv. Forfatterne,

et nydansk ægtepar, kommer selv fra den etniske 'ghetto' og ved derfor, hvad de snakker om. Det skinner igennem, at de føler sig forpligtet til at beskrive den sociale virkelighed og til at yde deres bidrag for at forbedre den. Beretningerne i bogen er desuden meget spændende og godt fortalt.

MÜN

Gæstemelder Mehmet Ümit Necef er kultursociolog på Syddansk Universitet og forsker bl.a. i unge indvandrere og seksualitet. Han har fx undersøgt, hvordan tyrkiske mænds og kvinders seksuelle adfærd er i chatrooms på internettet og har skrevet om 'nylon-jomfru' – unge indvandrerkvinder, som får genetableret deres mødom kirurgisk.

Kvinden&Samfundet anmelder i hvert nummer saglitterære bøger fra Danmark og udlandet.

Helle for magten •••••

Jakob Nielsen, 256 s., 249 kr., Politikens Forlag

Den første •••••

Noa Redington, 314 s., 249 kr., Peoples Press

Ritt – en biografi •••••

Mette Højbjerg og Sandy French, 395 s., 299 kr., Lindhardt og Ringhof

Hillary Rodham Clinton •••••

Carl Bernstein, oversat af Annelise Skov, 880 s., 349 kr., TV 2 Forlag

Benazir Bhutto – Datter af Østen •••••

Benazir Bhutto, oversat af Annemette Goldberg, 560 s., 299 kr., TV 2 Forlag

Helle Thorning-Schmidt, formand for Socialdemokratiet, blev ikke Danmarks første kvindelige statsminister ved sidste valg. Til gengæld er hun hovedperson i to nye bøger.

Biografien *Helle for Magten*, der er skrevet af Politikens Jakob Nielsen, er suveræn i sprog og research. Vi kommer godt rundt om Helle, der ikke blot er klog, selvsikker og stædig, men også har et internationalt format, som få i hendes parti kan matche. Måske er hun bare ikke socialdemokrat, er det underliggende tema i bogen.

Anderledes uimponerende er Noa Redingtons bog *Den første*. Forfatteren, før redaktør på Ugebrevet Mandag Morgen og nu Helles spindoktor, har skrevet en såkaldt 'samtalebog', hvor Helle i høj grad kommer til orde. Et plus i en ellers overfladisk og ukritisk bog.

Mere bid er der i en ny bog om Københavns overborgmester: *Ritt – en biografi*. Sandy French, politisk redaktør

på Ekstra Bladet, og Mette Højbjerg, kronik- og debatredaktør på Information, har som de første fået Ritt til at medvirke i en Ritt-biografi. Vi får et fascinerende kig ind i Ritt – en dygtig strateg, som forstod at aflæse magtens koder i sit mandsdominerede parti fx ved til møder at analysere, hvem, man lyttede på og hvorfor, frem for selv at tale. Bl.a. derfor har Ritt fået, og er gået efter, stor magt. Den eksklusive adgang til både Ritt og mennesker i hendes liv er et klart bonus for bogen. Men også dens svaghed: De kritiske røster er få.

Udenlandske toppolitikere er også kommet på de danske boghylder. Den amerikanske journalist, Carl Bernstein, der med sin afsløring af Watergate-skandalen slog præsident Nixon af pinden, har kastet sig over Hillary Clinton. I *Hillary Rodham Clinton* får vi både politik og saftige historier fx om hendes kvindeglade mand. Ifølge forfatteren forsøger Hillary at skjule sandheden om sig selv ved at glorificere både sin barndom, sit ægteskab m.m. Men hun er samtidig dygtig, flittig og har politisk tæft. Bogen er grundig, veldokumenteret – og meget spændende.

Mens Hillary måske vil blive USA's første kvindelige præsident, var pakistanske Benazir Bhutto den muslimske verdens første kvindelige regeringsleder. Selvbiografien *Benazir Bhutto – Datter af Østen* nåede lige at blive udgivet herhjemme, inden den 54-årige kvinde blev dræbt i december 2007.

Hendes omtumlede liv var vævet tæt sammen med hendes hjemlands historie. Hun overtog sin politiske arv fra sin far, Pakistans premierminister fra 1971 til 1977, da han blev dræbt, og pendlede fra 1980'erne og frem mellem sit eksil i Storbritannien og den politiske scene i Pakistan, hvor hun i to omgange var regeringsleder. Bogen er yderst aktuel – men også, som selvbiografier er, noget ensidig.

UM

I dag er det almindeligt at blive skilt i Danmark – ofte op til flere gange. Det har dansk børnelitteratur bare ikke fundet ud af. Her får nutidens børn smidt den store, sorte skilsmisse lige i hovedet – præcist som de gjorde for 30 år siden.

Stakkels, stakkels Lasse

AF DINA AMLUND KRISTENSEN

Jeg har netop genlæst Thøger Birkelands meget roste bøger om den stakkels Lasse.

I den første bog, *Lasse Pedersen*, møder vi far, mor og Lasse i den ellers så idylliske Havnby. Far er arbejdsløs men forsøger sig med at starte egen køreskole op, og Mor hakker og hakker på Far, så hun driver ham lige lukket i armene på en yngre og meget mere smilende kvinde.

Skilsmissen indtræffer, og Lasse og Mor flytter til hovedstaden, hvor der vrimler med uvrone skilsmissebørn, som lokker Lasse i kriminelt og alkoholiseret fordærv.

De næste to bøger *Anden bog om Lasse* og *Tredje bog om Lasse*, beretter om, hvor galt det kan, skal og må gå, når der er skilsmisser og storbyer i et barns liv.

Jeg genlæste disse konservative forsøg på socialrealisme fra 1970'erne, fordi mit møde med dem i 5. klasse i 1990'erne ikke var godt.

Jeg følte mig marginaliseret som skilsmissebarn – oven i købet en tilflyttet en af slagsen fra Århus til den lille midtjyske by Give.

Jeg er sikker på, at min dansk- og klasselærer satte os til at læse disse bøger af et godt hjerte – så alle kunne lære, hvor forfærdeligt det er at være skilsmissebarn. Men den håndfuld skilsmissebørn, som var i klassen, blev i høj grad socialt stigmatiseret p.g.a. bogens lighedstegn mellem skilsmisse og kriminalitet. Især de af os, hvis mødre ikke fløks havde fundet en ny mand at lappe skaderne sammen med. Den postmoderne, fragmenterede kernefamilie er jo efterhånden også accepteret som en rigtig familie.

Ikke noget rigtigt liv. Thøger Birkeland er lige så kendt for sine glade fortællinger om den kry kernefamilie Krumborg – også kaldet Krummerne – som han er for sine Lasse-bøger. Stemningen i *Krummerne* er let og fyldt med juleferie og sommerferie og anden hygge. Far, Mor, Krumme, storesøster og lillebror. De hygger sig, gør de! Måske forældrene er liiiidt pinlige nogle gange, og det kan også være ret besværligt for Krumme med pigerne i skolen, som faktisk er ret søde.

Men hyggeligt, det er det!

Men Lasse. Stakkels Lasse. Og Lasses, tynde, storrygende hårdtarbejde mor. De hygger sig ikke. Der er koldt og nusset i den lille lejlighed. Arbejde, arbejde, og arbejde er det eneste i morens liv – og Lasse, som jo ellers havde potentiale til at være en dygtig elev og god

søn, tvinges simpelthen ud i kriminalitet. Af andre skilsmissebørn. Sådan er det!

Genlæsningen bekræftede mig i det, jeg oplevede som 11-årig: At være skilsmissebarn er ikke noget rigtigt liv. Det er en hård og permanent tilstand, som tvinger barnet og den stakkels mor ud i alt muligt.

Da bøgerne blev udgivet i 1970'erne, var skilsmisserne ikke så hyppige, som de var, da jeg var på Lasses alder i 1990'erne. I dag er det temmelig almindeligt at blive skilt. Endda op til flere gange.

Den store sorte skilsmisse. Men marginaliseringen og stigmatiseringen finder stadig sted. Den fraskilte mor må og skal da finde sig en ny mand, så en så-godt-som-kernefamilie kan blomstre op og dække alle de huller, der må være i en familie med kun én forælder.

I børnelitteraturen i dag møder vi heller ikke skilsmissebørn, som blot er børn ligesom alle andre børn. Skilsmissen er i de nyere fortællinger stadig hele omdrejningspunktet i disse børns liv. De render ikke rundt og får oplevelser, som den kække Krumme gør – hvis de er forelskede i en sød pige eller dreng fra klassen, er det en lille bi-ting ved siden af den store, sorte skilsmisse, som altid ville fylde enormt i de små børnehoveder.

Senest har vi i Danmark set det i pigens Karla i René Toft Simonsens igen meget roste tre bøger om et skilsmisseoffer.

Jeg glæder mig til den dag, jeg støder på en børnebog, som handler om en pige eller en dreng, som tilfældigvis kun bor sammen med sin mor eller sin far, og som har en masse gode legekammerater, måske en kæreste, og som oplever alt muligt sjovt såvel som irriterende i skolen, og som hver anden weekend er på besøg hos den forælder, hun eller han ikke bor sammen med. Og det hele er naturligt og selvfølgelig – fuldstændig ligesom det er, når vi læser om børnene i kernefamilierne.

Skribenter og anmeldere i dette nummer er:

[Ane Havskov Kirk](#)

Genusstuderende ved Centrum for Genusstudier, Lunds Universitet, Sverige.

[Dina Amlund](#)

BA i litteraturvidenskab og moderne kulturhistorie. Cand.stud i moderne kultur og kulturformidling. Arbejder med formidling inden for billedkunst og tv og har særlig interesse i køn og repræsentation i film, musik, billedkunst og skønlitteratur.

[Filomenita Mongaya Høgsholm](#)

Bestyrelsesmedlem i Babaylan og redaktør på Babaylans magasin ABAKADA.

[Hanne Korvig](#)

Kommunikatør og skamtidskunstner. BA i historie og sociologi. Arbejder som foredragsholder, tekstforfatter, virksomhedsportrættør, måttelæser, idéudvikler og kunstner. Særligt interesseområde: Kultur og mentalitet, tendenser, normer og værdier. (HK)

[Joan Bach Ludvigsen](#)

Studerende på Moderne Kultur og Kulturformidling samt Center for Kønsforskning ved Københavns universitet.

[Leah Strauss](#)

Studerende, USA. Praktikant ved OSCE PA (Organization for Security and Cooperation in Europe Parliamentary Assembly).

[Lise Widding-Isaksen](#)

Dr. polit og førsteamanuensis ved Sosiologisk Institutt, Universitetet i Bergen, Norge.

[Marianne Asmussen](#)

Cand. mag.

[Marie-Louise Holm](#)

Sekretær i Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter, specialestuderende. BA i Historie og Filosofi/Videnskabsteori. Har igennem en årrække udarbejdet forskellige historiske og kønsetiske projekter på Roskilde Universitetscenter samt været kønspolitisk aktiv i forskellige fora. Særligt interesseområde: kulturelle definitioner af kønsgrænser, identitet og seksualitet, og mænds og kvinders nye maskuliniteter. (MH)

[Mehmet Ümit Nedef](#)

Lektor, Ph.D. ved Center for Mellemøststudier på Syddansk Universitet, Odense. (MÜN)

[Nynne Bruun Pedersen](#)

Studerende, BA i Dansk på Københavns Universitet. Medlem af Vox Femininum. Særligt interesseområde: kønskonstruktioner og -italesættelser.

[Ulrikke Moustgaard](#)

Journalist, forfatter og redaktør af Kvinden&Samfundet. Særlige interesseområder: menneskerettigheder, globalisering, køn og politik. (UM)

Kvinden&Samfundet udkommer i 2008 i 3 ordinære udgaver og 1 særnummer i forbindelse med Dansk Kvindesamfunds landsmøde i april. Særnummeret udkommer d. 14. april.

Næste ordinære nummer udkommer i august 2008. Vejledende deadline er 15. juli.

Annoncer optages efter aftale.

Indlæg offentliggøres online på

www.kvindenogsamfundet.dk

Send dit indlæg som vedhæftet fil til:

magasin@kvindesamfund.dk

Eller på diskette til:

Kvinden & Samfundet

Niels Hemmingsensgade 10, 3.sal,

1153 Kbh. K.

Medlemskab af Dansk Kvindesamfund inkl. abonnement på

Kvinden&Samfundet koster:

450 kr. pr. år.

For studerende 300 kr. pr. år.

B-medlemskab (kun Kvinden&Samfundet uden medlemskab) 250 kr.

pr. år.

Kvindernes internationale kampdag: Fokus på sexkøb

Dansk Kvindesamfund markerer i år kvindernes internationale kampdag ved at sætte fokus på prostitution og kvindehandel.

Vi starter med et stort optog fra Rådhuspladsen til Christianshavns Torv lørdag den 8. marts 2008 klokken 13 under hovedparolen "Forbyd sexkøb nu!". Derefter vil der være en masse arrangementer i Christianshavns Beboerhus. Se det fulde program på www.kvindesamfund.dk

Her kan du også læse om webkampagnen "Tag stilling, mand" målrettet mænd, der støtter et forbud mod sexkøb.

Hvis man vil gøre en forskel, må man råbe op

Kvinden&Samfundet tegner i hvert nummer et portræt af et menneske, som markerer sig i ligestillingsdebatten. Mød her gymnasieelev [Maria Høeg](#), der tog i svømmehal med bare bryster.

te jeg, at så gør jeg det selv. Man kan jo ikke gå og vente på, at noget sker. Hvis man vil gøre en forskel, må man råbe op, siger hun.

Nej til idealbilleder. Maria Høeg er vant til at råbe op. Hun er aktiv i sagen om det nu nedrevne ungdomshus på Jagtvej 69 i København. Hun er medlem af Socialistisk Ungdomsfront (SUF), en aktivistisk ungdomsorganisation der kæmper mod kapitalisme. Og hun er erklæret feminist.

Begreber som ligestilling og ligeløn kan måske lyde kedeligt og gammeldags i ørerne på nogle af hendes jævnaldrende, men for Maria Høeg er det anderledes.

– Der er en tendens til at tro, at fordi vi havde kvindeoprøret i 1970erne, har vi ligestilling i dag. Men det passer ikke. Mænd tjener stadig flere penge end kvinder i samme job. Kvindekroppen bliver udstillet i medierne som en idealkrop med meget stram mave, store bryster og stram røv. Som kvinde får du smidt dette billede i hovedet fra alle sider, når du bevæger dig ud ad din dør. Det vil jeg gerne sætte spørgsmålstegn ved, for det skaber en generation af unge, der får lavt selvværd, hvis de ikke er tynde eller har store bryster.

Ni topløse kvinder i et svømmebassin satte i december 2007 Danmark på den anden ende. Kvinderne havde fået nok af, at bryster og kvinders kroppe altid bliver betragtet som noget seksuelt – fx i svømmehaller hvor bare kvindebryster er forbudt. Som protest lavede de derfor en aktion i DGI-byen i København, hvor de badede topløse.

En af dem var den 17-årige gymnasieelev Maria Høeg, som fandt på aktionen.

Idéen fik hun efter at have læst en artikel om, hvordan unge svenske feminister laver lignende aktioner for at fremprovokere en kønspolitisk debat i Sverige.

– Jeg jublede, da jeg læste artiklen, og ventede bare på, at nogen ville gøre det samme i Danmark. Men da der ikke skete noget, tæn-

Politisk tøj. Til daglig går Maria Høeg i t.g. og arbejder derudover en del med design. Hun har allerede flere aktivistiske projekter på bedding. Et er at lave et feministisk tøjmærke, *Kussekonerne*, med provokerende udsagn sprayet på tøjet. Et andet er en aktion, hvor kvinder bader i badebukser og mænd i bikini.

– Det skal rejse spørgsmålet om, hvornår man er en rigtig mand og en rigtig kvinde. For feminisme er for begge køn – ligestilling vedrører også mænd fx, når det handler om barsel.

Den unge kvinde er sikker på, hun vil fortsætte med at råbe op.

– Nogle unge er usikre på deres egne holdninger. Men jeg er ret sikker på, hvor jeg står. Jeg vil kæmpe imod undertrykkelse og ensretningen i samfundet.